

Fra hjemløshed til egen bolig

Unges
perspektiver
på,
hvad de
har brug for
i overgangen
til at få
egen
bolig

Realdania

SUS

Forord

Ingen ung bør blive ramt af hjemløshed – og sammen kan vi være med til at bekæmpe og løse hjemløshed blandt unge.

Realdania har været en del af Hjem til Alle Alliancen siden dets opstart i 2017. I 2019 lancerede vi desuden en særskilt kampagne for yderligere at bidrage til at løse den komplekse problemstilling – med et særligt fokus på den boligmæssige del af udfordringen. Realdania vil gerne være med til at påvirke udbuddet af betalelige boliger og bidrage med viden om, hvordan boligmiljøet kan understøtte unges vej ud af hjemløshed. Realdanias indsats, projekter og vidensmæssige bidrag tager afsæt i *Housing First*. Fordi det virker.

Med de to publikationer *Fra hjemløshed til egen bolig. Unges perspektiver på, hvad de har brug for i overgangen til at få egen bolig* og *Fra hjemløshed til egen bolig – med støtte. Hvordan kommune, civilsamfund og unge sammen kan styrke unges overgang til at flytte og blive i egen bolig* håber vi at bidrage med viden om, hvad unge på vej ud af hjemløshed oplever som svært og vigtigt at blive hjulpet med af stort og småt, når de har fået en bolig. Og hvordan kommunale aktører og civilsamfundsaktører i et strategisk og praktisk samarbejde kan bruge hinandens styrker i arbejdet med at understøtte de unge.

Tak til alle som har bidraget til arbejdet.

Indledning og metode	4
Stabilitet: Brug for det lange lys	7
Netværk: Bagland og fællesskaber	11
Økonomi: Rettigheder, muligheder og læring	15
(Gen)opbygning: Hverdagshåndtering og selvudvikling	19
Opsamling	22
TAK	22

Fra hjemløshed til egen bolig

– unges perspektiver på, hvad de har brug for i overgangen til at få egen bolig

Udarbejdet af Socialt Udviklingscenter SUS for Realdania, 2021. www.sus.dk

Tekst: Agnete Neidel. Layout: Christian Schmidt. Foto: iStock og Pexels (Cottonbro og Alena Shekhovtcova).

ISBN: 978-87-92182-38-8

Hjem til Alles publikation ”#Stophjemløshed – unges erfaringer” satte fokus på, hvad der skal til for at stoppe hjemløshed blandt unge. Men hvad skal der til for at unge, som efter en ustabil tid flytter i egen bolig, også bliver boende på den lange bane – og hvad oplever de unge som det sværeste i overgangen til at bo i sin egen bolig? Realdania, som er en del af Hjem til Alle alliance¹, har valgt at sætte fokus på trivsel og mestring i egen bolig.

Indledning

Fokus på trivsel og mestring i egen bolig

I Hjem til Alles publikation slås det fast, at ”Det betyder alt at have en base i form af en bolig, hvor man kan finde ro. Sammen med støtte er den fundamentet for at udvikle sig og arbejde med de problemer, der fulgte med hjemløsheden”.

Men hvad med de unge, som faktisk tilbydes en bolig? Hvordan ser livet ud i perioden efter, at de har fået en lejlighed? Hvad er på spil, og hvad har de brug for? Hvem bør være en del af deres proces med at skabe et hjem, de kan blive i, og hvordan? Realdania sætter fokus på, hvordan boligen og boligmiljøet kan understøtte de unge på vej ud af hjemløshed. De sætter også fokus på aktørerne rundt om de unge og deres rolle i at styrke de unges proces med at trives og mestre hverdagen i eget hjem.

Denne publikation er én ud af to om emnet. Den stiller skarpt på de unges egne stemmer og erfaringer og formidler deres viden om, hvad der er på spil, og hvad der er brug for. Publikationen læses i sammenhæng med *Fra hjemløshed til egen bolig – med støtte. Perspektiver på, hvordan kommunen og civilsamfundet i fællesskab og sammen med den unge kan styrke unges overgang til og fastholdelse af egen bolig*, som formidler viden om, hvordan kommunen og civilsamfundet i fællesskab og sammen med den unge kan styrke unges overgang til og fastholdelse af egen bolig.

Fantastisk og frygtindgydende: Meget er på spil

Helt overordnet peger de unge på, at det at få en lejlighed efter en periode i hjemløshed er fantastisk og frygtindgydende på samme tid. Det er et tilbud om stabilitet efter lang tids kaos. Men der er også frygt for at miste boligen igen, og stor bevidsthed om hvor let læsset kan vælte. Og så er det et skift i hverdagen, som ikke kun rummer ro og fremtidstro, men også konfronterer én med de udfordringer og den baggage, man har med sig. Kort sagt er det at få et hjem begyndelsen på en proces – ikke en slutning på en proces, hvor der kan sættes flueben ved, at nu er den unge på plads.

■ Jeg synes, det var sindssygt frygtindgydende at få min egen lejlighed – har aldrig haft et hjem. Altså frygten for at miste det igen, det var helt vildt.

■ Det gode ved, at jeg har min egen lejlighed, er, at jeg kan gøre lige, hvad jeg vil, og jeg kan lukke døren. Men det er også tomt og ensomt.

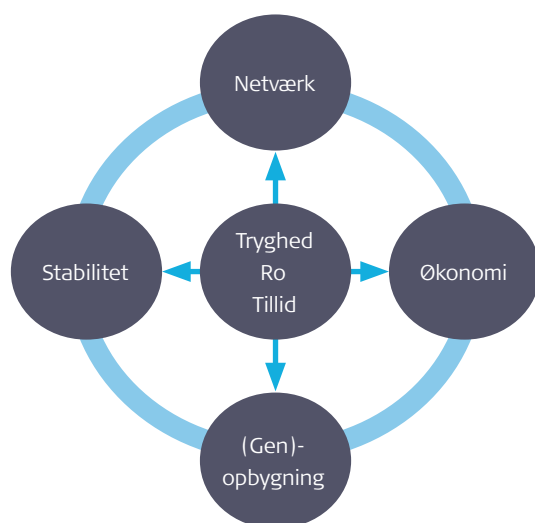
Hvis man overser, hvor meget der er på spil, risikerer man at efterlade de unge alene i en sårbar proces – og med risiko for at lande i hjemløshed igen. De risikerer at få opbygget (yderligere) gæld. Eller at blive bekræftet i deres manglende tro på, at de kan komme videre. På den måde er der meget på spil. Både for de unge og resten af samfundet.

1) Hjem til Alle er en national alliance af partnere, der arbejder sammen om at stoppe hjemløshed blandt unge. Læs mere om alliancen på hjemtilalle.dk

4 temaer – 4 opmærksomhedspunkter

De unge fremhæver 4 temaer, som er vigtige at arbejde med, hvis chancerne for at blive og trives i egen bolig skal styrkes:

- **Stabilitet** – at man får hjælp i processen med at etablere et hjem og opbygge trygheden til at lave langsigtede planer. At have stabile rammer omkring sig. En bolig, man kan blive i, og hjælp, man kan regne med.
- **Netværk** – at man har et støttende bagland, og at man får hjælp til at (gen)opbygge et godt socialt netværk.
- **Økonomi** – at man har en økonomi, der hænger sammen, får den hjælp, man har ret til, og lærer at have styr på budgettet.
- **(Gen)opbygning** – at der er opmærksomhed på behovet for at (gen)opbygge hverdagsrutiner, for at arbejde med sig selv og for at udvikle tro på sig selv.

De 4 temaer hænger tæt sammen og påvirker hinanden. Fælles for dem er, at hvis det lykkes at understøtte en positiv udvikling på hvert af områderne, vil det tilsammen styrke den enkeltes tryghed, ro og tillid (til andre og til sig selv). Disse fundamentale elementer i livet er ifølge de unge en nødvendig del af det fundament, en bolig kan være med til at skabe i livet. Tryghed, ro og tillid skabes gennem fokus på alle temaer. Det er med andre ord ikke nok at arbejde med fx økonomien, hvis de øvrige temaer overses. Til gengæld vil fokus på de 4 områder tilsammen kunne bidrage til at skabe den tryghed, ro og tillid, der skal til, for at man som ung kan bevæge sig videre fra livet som hjemløs.

Metode: Sådan har vi gjort

- Publikationen bygger videre på arbejdet med rapporten *#stop hjemløshed – unges erfaringer*, hvor 11 unge delte deres erfaringer og skabte viden om veje ind i og ud af hjemløshed.
- Fortællingerne fra de unge blev genanalyseret med særligt fokus på boligen. Vi trak citater ud og samlede dem i forslag til mulige temaer. Derefter afholdt vi en workshop med 5 af de 11 unge fra den oprindelige proces.
- Sammen læste de unge de citater, vi havde udvalgt fra de mange fortællinger. De formulerede deres egne temaer og prioriterede i fællesskab, hvilke der var vigtigst. På den måde udvalgte og beskrev de sammen de 4 temaer, som de finder vigtigst for, om man lykkes med at beholde sin lejlighed på den lange bane.
- Teksten i denne publikation bestræber sig på at være solidarisk med indholdet i det, de unge sagde på workshoppen, og alle citater stammer fra de unge selv.
- Tilgangen til hvert kapitel er spørgsmålene: Hvad er vigtigt for de unge, at andre ved? Og hvad oplever de at have brug for i processen?
- De 5 unge, der har bidraget til denne publikation, har alle erfaringer med hjemløshed i kortere eller længere perioder. Nogle har været ind og ud af lejligheder. Nogle har boet på gaden, mens andre har boet rundt om hos venner, på herberger mv. Nogle bor i egen lejlighed nu, mens andre ikke gør. Nogle studerer eller arbejder, andre ikke. De unge repræsenterer med andre ord en bred vifte af erfaringer med at få og beholde en bolig.

At have et hjem og beholde det handler ifølge de unge om stabilitet. Ustabilitet og forandring er en del af de fleste unges liv, men for unge, der oplever hjemløshed, rykker ustabiliteten ind som et vilkår, hvor oplevelsen af magt over tilværelsen er truet eller forsvundet.

Stabilitet: Brug for det lange lys

Stabilitet handler både om indre og ydre betingelser. Hvis man lever i permanent ustabilitet, kan det være vanskeligt eller umuligt at lægge langsigtede planer og opbygge det liv, man gerne vil have.

Når man flytter ind i en lejlighed, vil man ofte komme fra længere tids ustabile boligforhold. Man er måske vant til ikke at kunne regne med at blive ret længe. Til rod og kaos frem for stabilitet og rutiner. Man har ikke prøvet at indrette et hjem og skabe en base, hvor man føler sig hjemme og slår sig ned. Man lever i og med midlertidighed, og de kortsigtede løsninger er måske dem, man kender bedst.

■ Midlertidighed, altså det her med ikke at føle sig hjemme, fordi man snart skal videre. Så også ligesom at skulle vænne sig til, at man kan blive.

Så der kan altså være noget, man skal vænne sig til. Der skal ro på den indre fornemmelse af at skulle videre om lidt. Og man står samtidig over for en stor opgave med at indrette sig, slå sig ned, skabe rutiner og lave planer, så der efterhånden kan skabes en fornemmelse af base og tryghed.

Det at indrette sig og skabe et hjem er afgørende for at skabe en base, der giver overskud til langsigtede planer. Men det kan være uvant.

■ Det var mærkeligt, at jeg selv kunne bestemme – og indrette den sådan, som jeg ville. Smide de møbler ind, som jeg havde lyst til. Jeg købte helt vildt mange planter. Jeg er åbenbart en plantepige, men det vidste jeg ikke, for jeg har jo aldrig haft et sted før.

■ Jeg har boet på et hjem i sammenlagt seks år, hvor man er kommet til et allerede indrettet værelse, så det der med at købe nips, det er fuldstændigt pillet ud af mig, men det er bare noget, som egentlig betyder rigtig meget. Det er det, der gør det. Det med at det er et personligt præg, man får lov til at sætte på det.

På den helt korte bane har man brug for meget konkret at indrette lejligheden, så den er rar at være i og giver fornemmelsen af et hjem. Som ung hjemløs vil man ofte stå alene med opgaven, og det kan betyde, at man aldrig rigtig får indrettet sig. På den måde kan fornemmelsen af midlertidighed rykke med ind i en lejlighed, som på papiret er en stabil base.

■ Det nytter ikke noget, at du har lagner for vinduerne i tre år, eller at du får hentet de der IKEA-møbler, men så er der ikke nogen, der hjælper med at få dem samlet.

På lidt længere sigt handler det at indrette sig også om at lære sig at være i et hjem igen (eller for første gang for nogles vedkommende). At opbygge tillid og en oplevelse af kontrol over tilværelsen. Udvikle overskud til at lægge langsigtede planer og forfølge dem. Den proces kan tage tid, og det kan gå op og ned – ikke bare i begyndelsen, men i lang tid efter indflytning.

■ Det med at lære at være i et hjem igen, det er noget jeg stadig har svært ved den dag i dag, her fem år efter.

En ydre stabilitet, man kan regne med

Ud over de nære og personlige processer, som livet i ny bolig kræver, så fylder de ydre omstændigheder og troen på, at man kan beholde sin bolig på den lange bane, for de unge. Som ung, der har oplevet hjemløshed, er livet fuld af ydre faktorer, der vælter læsset. Oplevelsen af magt over eget liv er udfordret på så mange måder, at man har ekstra brug for sikkerhed for at kunne beholde sin bolig.

■ For mig er det også en stabilitet, at jeg er sikker på at kunne blive boende no matter what.

Det betyder, at man har brug for en bolig, man har råd til. Både til den månedlige husleje, men også til de udgifter, der knytter sig til at indrette og indtage en lejlighed. Det vender vi tilbage til i afsnittet om økonomi (s. 15).

Det afgørende for de unge er, at man flytter i en bolig, man tror på, man kan blive i – også hvis ens livssituation ændrer sig. Hvis man har en bolig, der er betinget af ens livssituation i øvrigt, er den et usikkert kort. Har man kun råd til lejligheden, så længe man har et job med en bestemt indtægt, skaber det et pres. Kan man kun betale lejligheden, hvis man bor sammen med en ven eller partner, er stabiliteten jo betinget af relationen til det andet menneske. Og har man en studiebolig, har man kun boligen så længe, man studerer².

■ Nogle har bedre vilkår end andre, kan man sige, men hvis du, som mig, har været i det her system længere tid, end jeg har været ude af det, så er det bare lidt en sats. Jeg har lige fået at vide, at jeg skal søge mere bredt og sige ja til en studiebolig, men hvad så, når jeg er færdig? Så er jeg i risiko for at stå i en lortesituation.

Boligformer, som fungerer godt for mange unge, bliver altså usikkerhedsskabende for de unge, der har risikoen for hjemløshed tæt inde på livet. Man er langt mere sårbar for udefrakommende usikkerhedsfaktorer og har langt mere brug for at føle sikkerhed på den lange bane.

■ Jeg tror, jeg snakker på alles vegne, der har psykiske problemer. Der er en studiebolig alt for usikker. Altså jeg kan jo have en god periode, men hvis jeg lige pludselig falder ned i et hul og må pause min uddannelse, så ryger jeg ud. Det er en stressfaktor for mange, at hvis du skal bibeholde din studiebolig, skal du bibeholde dit studie. For mange kan det selvfølgelig være let, men for os udsatte, der kan det, altså det er jo det, vi bruger alt vores energi på.

Som ung i en udsat position har man sjældent mulighed for at vælge på øverste hylde af boligmarkedet. Når man som ung hjemløs får en bolig, vil det ofte være en, man er henvist til. I praksis indebærer det, at man som ung hjemløs ikke – eller i meget ringe grad – har haft et valg. Og at man ikke i samme grad som andre har mulighed for at matche boligen med sit behov. Lider man fx af angst, vil boliger med mange mennesker tæt på kunne være en stor udfordring. Det kan påvirke ens tro på, at boligen er en langtidsholdbar løsning og dermed forhindre processen med at 'slå sig ned'.

■ Jeg forstår det simpelthen ikke. Det er jo sådan, at når du får anvist en bolig, så er det den eller intet. Du kan ikke sige nej, og plus du kan ikke blive anvist igen. Man skal virkelig være nede for, at man kan blive anvist igen.

Ud over troen på selve boligen, har man brug for stabilitet i selve støtten – også når det ser ud til at gå godt i den nye bolig. Den spirende, men skrøbelige stabilitet, der kan opstå i en ny bolig, risikerer at få indflydelse på støtten i processen med at komme godt videre, som den unge får. Paradoksalt nok kan man derfor lande i en situation, hvor man, for at beholde sin hjælp til at skabe stabilitet, skal fortsætte med at agere ustabil, fordi det er det, der giver adgang til hjælp.

■ Jeg fik på et tidspunkt at vide, da det begyndte at gå lidt godt. Der fik jeg at vide af min sagsbehandler, altså vi skulle til et møde i kommunen, at jeg ikke skulle snakke om, hvor godt jeg havde det, men bare fokusere på det at det var dårligt, dårligt, dårligt. Du skal ikke sige, at du har det fint.

2) Som udtrykt af de unge. Dog er det vigtigt at være opmærksom på, at begrebet "studieboliger" kun eksisterer i Planloven og handler om private midlertidige studieboliger – alle andre steder bruges "ungdomsboliger". Ungdomsboliger har to målgrupper 1) uddannelsessøgende og 2) unge, der er anviste, men som ikke skal være i uddannelse. Der foretages løbende "studiekontrol" af, om betingelserne fortsat er opfyldt. Hvis man har fået boligen som uddannelsessøgende, så skal man i udgangspunktet være under uddannelse ved kontrollen, men der er muligheder for dispensation. Er man anvist af kommunen, er det kommunen, der påser, om man fortsat har behov for at fastholde boligen. Man kan altså ikke systematisk sættes ud.

Som ung går livet ikke ligeud og stabilt fremad. Man kan have perioder, hvor det går godt, og hvor man har mindre brug for hjælp. Men man kan også hurtigt vælte igen. Derfor føles det afgørende at kunne beholde hjælpen, og at skulle give slip eller skrue ned for den kan føles risikofyldt – også når det i en periode går godt.

■ Mange gange er det sådan, at hvis man skruer ned, så kan man ikke skrue op igen. Det er problematisk, fordi, ja, tingene kan godt køre godt, og man kan have en god periode, men, ja, så kan der komme et bump på vejen, som gør at tingene smuldrer. Der er det godt at kunne skrue op igen.

Fordi støtten ofte er tidsafgrænset, kan det komme til at føles som et pres, hvor man skal 'nå' at få tilstrækkeligt styr på livet, inden hjælpen forsvinder.

■ Det er jo ni måneder, man har CTI-støtte, og det er jo ikke nok.

Det ydre og det indre hænger sammen

Vejen mod stabilitet og langsigtede planer handler altså både om den personlige proces, det er at 'slå sig ned', og om de ydre vilkår for at beholde sin bolig på den lange bane. De to processer kan ikke skilles ad, men hænger tæt sammen. Den stabile bolig skaber rum for at finde ro og tro på fremtiden. Den stabile hjælp giver tillid til, at man ikke er alene om de udfordringer, der opstår på vejen. Den ydre ro vil efterhånden kunne smitte af på den indre – og omvendt. Men det kræver, at menneskene og vilkårene omkring den unge kender og rummer den proces det er at slå sig ned efter lang tids ustabilitet.

Unge: Vi har brug for...

- Boliger, vi kan blive i – som ikke er betinget af studie mv.
- At vi har et valg i forhold til bolig. At der tages hensyn til det, der er vores udfordringer.
- At hjælp til at finde bolig altid følges af tilbud om hjælp til at gøre boligen til et hjem og en base. At dem, der hjælper, ved hvor meget, der er på spil.
- Langsigtet støtte: At der kan skrues op og ned for støtten, så den kan være med i det lange seje træk, det er at (gen)opbygge sit liv.

Et hjem er ikke bare fire vægge og en rar indretning. Det er også mennesker og relationer.

Både dem, man kan støtte sig til, når noget er svært, og dem, man bare gerne vil være sammen med.

For at trives i sin lejlighed og blive der på den lange bane, har man brug for netværk.

Netværk: Bagland og fællesskaber

Alle mennesker har brug for et bagland, man kan trække på. Når der er noget, man ikke ved. Når man skal have samlet et skab. Når man har brug for nogen at tale med. Eller når det hele kokser. Det særlige ved at være på vej ud af hjemløshed er, at netop netværket kan være tyndt eller ikke-eksisterende. Derfor kan det at flytte i lejlighed godt give en oplevelse af at stå alene, hvis der ikke følger en støtte med.

■ Jeg tror, ja, at det vigtigste, når man kommer ud i en lejlighed, er, at man ikke føler sig alene. Altså at man bare har en eller anden at gå til. Så bliver det mere overskueligt at få tingene gjort, hvis man ikke bare står med det alene.

Noget af den hjælp, man har brug for, kan være praktisk. At fragte møbler. At finde ud af at tilmelde sig el. At kommunikere med udlejer. Bore huller i en væg eller hænge en lampe op. Alt det, mange bruger en far, en mor eller en onkel til, og hvor man som ung på vej ud af hjemløshed kan være ulige stillet.

Noget handler om at have nogen at tale med eller ringe til, når det bliver svært. Andet om også at have nogen at tale med om alle de små og store ting, man skal lære.

■ Altså, der er venner jo godt at have, men hvis man har det psykisk dårligt, er en CTI-støtte altså også altid god at have. Fx i forhold til hvordan man styrer en lejlighed, og der skal den støtte ligesom også være.

Det kan føles dobbelt at have brug for hjælp og støtte. Man har brug for det for at kunne skabe et hjem og det liv, man gerne vil have. Men det kan også komme til at føles 'institutionsagtigt' i ens eget

hjem, hvis ikke støtten gives med stor respekt og sensitivitet.

■ Jeg tror, altså, jeg synes også, der er et eller andet med, at man som person, der skal hjælpe, skal respektere, at det er et hjem for en.

■ Altså, man kan jo godt have brug for praktisk hjælp, men at man også skal være opmærksom på at holde en eller anden følelsesmæssig afstand. Det har jeg hvert fald tænkt meget over. Jeg har fx ikke holdt indflytningsfest, jeg ved egentlig ikke, hvorfor det er blevet sådan. Jeg har bare haft brug for at være alene. Jeg tænker, at man så får en fornemmelse af, at det er ens hjem og ikke en eller anden indsats.

Det at lave sig en base, måske efter lang tids overlevelse fra tue til tue, er svært at gøre alene. Man har brug for nogen, der følger respektfuldt på vej og stiller op. Både til det praktiske og til alt det personlige, der dukker op på vejen. Som ung udsat har man måske kun professionelle i sit netværk. Det kan være en kæmpe hjælp, men rummer også en usikkerhed, fordi professionelle sjældent er der for evigt, og fordi ens støttende bagland dermed er en del af 'en indsats' – ikke bare en del af livet.

Brug for (nye) mennesker at høre sammen med

Ingen mennesker kan nøjes med et netværk, der kun er professionelle eller forældre, som støtter op og hjælper. Man har også brug for at fylde sit liv med kammerater, venner og bekendte. Nogen at høre sammen med.

- Så ja, jeg synes bare, at den er svær. For selvom det er en god ting at have relationer og kende folk, der fx kan hjælpe med praktiske ting eller bære noget eller håndværk, men i det lange løb, hvor står man så lige henne? Måske er man ikke så god til at få venner.

Livet som hjemløs har betydning for ens netværk. Noget af netværket har man måske slidt op. Andet er der stadig, men er en del af det ustabile liv, man måske gerne vil videre fra. Men det er ikke nødvendigvis nemt bare at vælge netværket fra, fordi det kan være nogen, man holder af, eller fordi fravalg efterlader et tomrum.

- Det kan godt være, man har nogle venner, der ikke er så gode for en, og der ikke rigtig er en relation, men der er et netværk. Og ja, så når man flytter i bolig og så står og tænker "okay, jeg skal begynde at rense mit liv", så er der lige pludselig ikke så mange.

Faktisk kan det at få en lejlighed tiltrække det netværk, man allerede har, men samtidig hindrer én i at komme videre i livet. En lejlighed er et samlingssted, som kan være fedt og hyggeligt at have. Og det kan være svært at sige nej. Så det kan kræve tid, forståelse og backup at 'sortere' i ens netværk.

- Relationer kan jo netop også være dårlige, fx hvis man lige er kommet ud af et misbrug eller er i gang med det, men så stadig har en vennekreds. Ja, så er en lejlighed bare et rigtig fedt sted at falde i henne. For der har man ligesom sit eget sted, og hvis man så ikke er så god til at sige nej, ja, så bliver det bare det nye sted. Og ja, hvis man er inde i noget dårligt, og hvis det bliver det nye sted, hvor folk kommer, så ryger man lige så hurtigt ud, som man kom ind.

Mange mennesker vil hellere holde fast i et dårligt netværk end slet ikke at have et. Så mens man finder fodfæste i sin lejlighed og kæmper for at skabe ny retning i livet, får man måske brug for at opbygge nye relationer.

En af de vigtigste relationer, man støder på i sin nye lejlighed, kan være den til én selv. Fra at have været sammen med andre det meste af tiden i en lang periode, vil det at flytte i lejlighed kunne skabe tid, hvor man er sit eget selskab. Det kan være nyt, svært – og fristende at vende tilbage til det netværk, man kom fra. Også selvom man ved, at det netværk, der fastholder en i noget, man gerne vil videre fra.

- Jeg hader at være alene. Det der med at kunne være i sig selv og finde ro, det tror jeg er rigtig svært for de fleste. Så at kunne få nogle metoder til det, så man kan lide at bruge sin lejlighed.

- Det der med at lære at skulle nyde sit eget selskab, det er altså virkelig svært. Ja, det er bare så vigtigt. Man er jo sin egen relation, og man skal sørge for, at den relation er i orden. For ellers falder man tilbage til de dårlige relationer.

Det er ikke tilstrækkeligt at blive glad for sit eget selskab. Man kan også have brug for at møde nye mennesker og komme til at høre til nye steder, fordi man har brug for at 'sortere ud' og finde nye cirkler. Eller fordi man er flyttet langt væk og dermed står uden netværk i sit nye lokalsamfund. Og det er ikke altid enkelt, for måske tror man ikke selv på, at man er værd at være sammen med. Med i rygsækken kan der være traumer. At møde nye mennesker kan i sig selv være svært – og man kan føle sig fremmed og savne nogen at spejle sig i. Under alle omstændigheder kan det være en svær vej at gå alene. Man kan have brug for, at nogen ser, hvor svært det er, hjælper med at finde måder at bygge bro og følger én på vej.

- At der er en, der introducerer dig for netværkene, også så du ikke bare skal gå afsted alene. Lige det der med at du får at vide, at "jamen du kan jo begynde i et eller andet". Det kan være mega angstprovokerende. Så er det næsten lige meget, hvad det er.

Det er altså ikke nok at blive peget i en retning og så selv skulle gå vejen alene. Nogen skal række aktivt ud og investere tid i at give følgeskab til den svære og sårbare proces, det er at finde nye steder at høre til.

- Nu blev der også nævnt CTI-metoden, og den bygger jo også på netværksopbygning, det er bare sjældent, at den bliver brugt på den måde. Så de der metoder, som står beskrevet fx i CTI, bliver bare ikke brugt. Men også at der bliver afsat tid nok til at nå det hele. Og så også det med, at nogle gange skal man have en til at følge en derud. Man kan godt se sig selv som anderledes i forhold til andre, når man har været hjemløs.

Fællesskaber, hvor ens fortid er ligegyldig, og hvor man er sammen om noget andet, er det, nogle af de unge ønsker sig. Andre oplever det vigtigt at blive del af fællesskaber, hvor man godt kan være med sin historie og sine år på sjælen. For mange vil der være brug for lidt af begge dele. Det vigtige er at høre til,

at kunne spejle sig og at have en plads i et fællesskab, hvor man er tryk.

■ Jeg tænker også det der med venner, altså at lave et sted, hvor man føler sig tryk. Altså, det er ikke fordi, at man behøver invitere dem ind i sit hjem, men at man har et sted, hvor man ligesom føler, at man får det her sociale, altså det her behov, som de fleste mennesker jo har. Også at man kan få hjælp til at komme ud. Jeg savner, at man bliver kontaktet af det her fællesskab og får at vide, at de vil godt have en med og er bekymret for dig.

Som ung på vej ud af hjemløshed er behovet for netværk ikke anderledes end for alle andre: Man vil gerne føles sig genkendt, ønsket og forbundet. Man vil gerne være en del af fællesskaber, hvor det betyder noget, om man er der eller ej.

■ Det var også det, der fik mig ud af sengen, da jeg var sygemeldt, at der var nogen, der ringede. Det gjorde det da lidt lettere, så var der da nogen, der gerne ville se én. For ja, når man har levet på gaden, kan man godt se sig selv som anderledes. Jeg så mig selv som skidt og som en, ingen gad hænges ud med. Så ja, det er også lige med at få vendt det for sig selv, altså at man faktisk ikke er... altså at man er ønsket.

Vejen til et fællesskab kan være mere kringlet. Det er ikke gjort med at blive placeret eller henvist til steder, hvor der er andre unge, eller med samtaler om hvad man er interesseret i, og hvor man kan finde ligesindede. Vejen kan kræve social massage, følgeskab, fællesskaber, der selv rækker ud, og opfølgning.

■ Jeg boede på et kollegie for noget tid siden, og der var det ligesom, de sagde ikke noget, og de inviterede ikke til noget. Der var bare en Facebookgruppe, og så var det sådan "alle er inviteret", men ja, man følte sig jo ikke inviteret alligevel, for de andre havde jo et godt fællesskab, men når man kom som ny, så følte man sig ikke velkommen, og så trak man sig bare længere og længere væk. Der kunne det være rart, at nogen var sådan "ej kommer du ikke med" eller "ej du skal da med". Det gør altså virkelig meget.

Unge: Vi har brug for...

- Nogen, der er mit bagland og stiller op – både følelsesmæssigt og praktisk. Vi har brug for det samme som andre unge. Nogen, der kan hjælpe med at hænges et billede op, og nogen, der er der på de svære dage. Men vi har det ikke i vores eget netværk, selvom vi måske har endnu mere brug for det end andre.
- At støtte er tilgængelig, når vi har brug for det – men også respekt for at vores boliger er vores hjem. Vi har brug for sensitivitet, respekt og tilgængelighed. Vi kan have brug for at kunne komme i kontakt uden for almindelig åbningstid. Vi kan også have brug for luft og for lige at trække os. Og vi har brug for at mærke, at vores lejlighed er vores hjem – ikke en indsats.
- Løbende opbakning og opfølgning, så man bliver bygget op, og får en følelse af at "det her kan jeg godt". Vi har brug for at få redskaber og erfaringer med at bruge dem. På den lange bane vil vi gerne selv.
- Hjælp til at bygge kontakt til fællesskaber, der er trygge og rækker ud. Vi har brug for at finde vej til nye fællesskaber, vi kan trives i, men det kan være svært at gøre selv, så nogen må gerne introducere os og følge på vej mod de nye netværk. Vi har brug for, at nogen investerer tid og opmærksomhed i den del af vores liv og fremtid.

Som hjemløs lever man ofte med en stram og ustabil økonomi. Pengene er små, og der er kaos i økonomien. At få en lejlighed kan betyde tryghed og ro, men det er også lig med etableringsomkostninger, faste udgifter og månedlige budgetter. Hvis økonomien ikke hænger sammen, ryger man ud igen. Derfor er økonomi et vigtigt tema for unge på vej ud af hjemløshed.

Økonomi: Rettigheder, muligheder og læring

Når man får en lejlighed efter en periode med hjemløshed, ændrer ens økonomiske situation sig med det samme. Man skal lægge et indskud. Måske må man låne for at kunne gøre det. Møbler og nips og planter og alt det, der får en lejlighed til at føles som et hjem, får man også brug for.

■ Jeg havde lånt penge af min mor til indskud, som ret hurtigt skulle betales tilbage, fordi hun er på pension og ikke har så meget luft i sin egen økonomi. Så skulle jeg så købe komfur og køleskab, da jeg flyttede ind. Jeg tror, det kom lidt bag på mig, hvor meget det egentlig kostede, men jeg har så kunnet låne penge af min familie. Også hvor lang tid, det bliver ved med at koste så meget. Altså, det er jo ikke bare indskuddet. Det kan være nærmest et år efter, at man er flyttet ind. Også hvis man låner penge, så bliver udgifterne måske ved med at være høje i en periode.

Der følger altså en periode med høje udgifter, som kan føre til, at man må gældsætte sig. På den måde er det at få en lejlighed både en mulighed for stabilitet, men også en risiko for at den økonomiske læs vælter, og man ryger ud igen med gæld på lommen.

Dertil kommer de faste månedlige udgifter til husleje, vand og varme. Som hjemløs lever man i en kaotisk økonomi, hvor der dagligt skal findes hurtige løsninger på akutte udfordringer.

■ Man har stået i uvished og utryghed, i forhold til sådan "hvordan får jeg mad", og "hvor skal jeg sove", og sådan "skal jeg lige skrabe sammen til det her". Det tager meget psykisk, bare det med penge.

Når man flytter i lejlighed bliver udgifterne mere forudsigelige, men samtidig også mere forpligtigende. Man skal hver måned finde penge til de faste udgifter. For mange unge på vej ud af hjemløshed er fattigdom en realitet, og det kan være svært at få enderne til at hænge sammen. Man står måske uden for eller på kanten af arbejdsmarkedet, og den økonomiske situation kan være usikker.

■ Og så har jeg stået i den situation, at jeg ikke var rask nok til at være fuldt tilbage, men jeg var heller ikke syg nok til at blive på sygedagpenge. Og så har jeg haft 15 timers arbejde om ugen, og hvis jeg så skulle på kontanthjælp, så skulle jeg sige mit job op. Og samtidig kunne jeg ikke komme ind i dagpengesystemet, fordi jeg ikke var rask nok.

I den situation kan det være afgørende at finde en lejlighed, der er så billig, at man vil kunne bo i den, hvis ens økonomiske situation ændrer sig til det værre. Stabilitet, tryghed og ro afhænger også af ens tro på, at man har råd til at blive boende på den lange bane.

■ Man skal kunne klare sig på kontanthjælp, SU, med én indkomst osv. Den bolig, jeg bor i, der er det sådan, at selv hvis mig og min kæreste går fra hinanden, så kan jeg blive boende.

Så længe man lever på kanten af arbejdsmarkedet, føles det risikabelt at bo et sted, hvor man er afhængig af en høj indtægt for at kunne bo der. Også selvom man lige nu og her har råd til den.

- Jeg bliver sgu næsten sur, for hvordan kan de få lov til at kalde det ungdomsboliger, når de koster 10.000 kr., det er jo også grotesk, det er jo ikke stabilt.

Oplevelsen af stabilitet hænger tæt sammen med troen på at kunne få en stram økonomi til at hænge sammen. Ellers bliver lejligheden ikke en ramme for ro og tryghed, men endnu en usikkerhedsfaktor og en risiko for at komme i yderligere gæld.

Hvad har man ret til, og hvem kan hjælpe?

Fordi man har så skrøbelig en økonomi, når man er ung og hjemløs, og fordi frygten for, at læsset vælter fylder så meget, har man ekstra brug for hjælp til at finde ud af, hvor man kan hente hjælp, og hvad man har ret til. Det kan opleves som en jungle og føles tilfældigt, om man finder vej til mulighederne eller ej.

- Der er rigtig mange ting, som du ikke får at vide, at du kan søge, så man skal ligesom vide det på forhånd, fx indskudslån og alt det der. Især hvis du er på kontanthjælp, så er der faktisk mange muligheder for forskellige former for hjælp. Og hvilken ydelse, man har ret til.

Man kan opleve sig alene om at finde ud af, hvilke muligheder og rettigheder man har, og for hver gang man oplever et nej, mister man noget af drivet til at bede om hjælp – og holder op med at spørge.

- Når man er ung, kan det være meget svært at blive ved med at spørge om hjælp og så bare få at vide, at det kan de ikke gøre. Ja, så giver man op til sidst, og ja, hvad skal man så?

Der kan være stor forskel på, hvilken adgang man har til sagsbehandler, kontaktpersoner og andre, der kan hjælpe én med at navigere. Og derfor kan det opleves som at stå helt alene om at finde ud af at slå rod i det nye hjem.

- Altså, jeg havde jo ikke rigtig kontakten. Jeg prøvede at spørge om hjælp, da jeg var røget ud af mit efterværn. Men jeg havde et job, så jeg var ikke på kontanthjælp, så ja, der var ikke nogen sagsbehandler, jeg kunne spørge. Der var kun mig.

Man har brug for, at nogen hjælper med at finde løsninger – både på de økonomiske klemmer, man måske har med ind i livet i egen bolig, og på de udfordringer, man støder på, mens man etablerer

sig. Løsningerne kan skabes gennem adgang til viden om, hvad man har ret til i det kommunale system. De kan også findes ved, at nogen kender og gør opmærksom på andre muligheder for økonomisk og materiel hjælp.

- Der har jeg bare haft virkelig meget gavn af den socialrådgiver. Hun viste fx også, at jeg kunne søge sådan et legat, så min økonomi kunne hænge sammen, for det har den egentlig ikke gjort.
- Der er også mange foreninger og steder, der giver gratis møbler osv. Bare det at nogle fortæller en, hvad man har ret til, altså en kontaktperson eller sagsbehandler, bare nogen fra kommunen, der kan vejlede dig og vise dig "her kan du det her, og her kan du det her". Jamen, så løser det sig på en eller anden måde. Bare man får vist vejen. Man kan jo få gratis møbler fra Kofoeds Skole. Det fik jeg.

Det er trygt, når nogen ved, hvor usikker ens situation føles, selvom man nu har en lejlighed, og når de tager det alvorligt. Derudover har man behov for kommunikation og viden. Viden om, hvor man kan hente hjælp, og hvad man har ret til. Den slags viden, der giver én handlemuligheder – i stedet for afmagten, man kan føle, når fundamentet er usikkert, og man ikke kender nogen, der kan være med til at tænke kreativt over løsninger. Viden, som gerne må være tilgængelig dér, hvor man alligevel kommer.

For først når man har en oplevelse af at kunne overkomme og overskue sin økonomi, bliver der plads til at opbygge trygheden og roen til at kunne arbejde med sig selv.

Styr på økonomien skal ofte læres

Økonomien er usikker, fordi budgettet er stramt. Men læsset kan også vælte, fordi der er rod i økonomien. Når man kommer fra hjemløshed, har man måske gennem længere tid været vant til at løse sine økonomiske udfordringer fra dag til dag. Eller fra time til time. Så man har brug for at lære noget andet, når man flytter i lejlighed.

- Man har simpelthen brug for hjælp til fx at spare op og lægge et budget og sådan være realistisk omkring, hvad man kan gøre, når man har faste udgifter. Måske også efter en periode, hvor man har haft det svært. Så i det hele taget at få et budget.

Nogle af udfordringerne er meget lavpraktiske: Hvordan laver man et budget? Hvordan skaber man overblik over, hvad man har råd til? Hvordan læser man en lønseddel? Hvordan er det med skat? Konkrete redskaber og erfaringer kan hjælpe med at få genvundet kontrollen over ens økonomi. Men den unge kan have brug for at få hjælp til at finde og bruge redskaberne.

■ Min kommune hjalp mig engang med et Excel-ark, som jeg nu bruger, og så kan man jo bare ændre på tal, og det er jo så fedt lavet, for så får man det her overblik sådan 'okay, jeg har 2.000 til sjov og ballade, for alt er betalt'. Det giver sådan et indtryk af, hvad har jeg egentlig råd til, og hvad kan jeg vente med.

Udfordringen kan handle om at rydde op i en økonomi, der gennem lang tid har været kaotisk, og som kan gøre det uoverskueligt at komme på fode igen.

■ Jeg har godt nok fået mange tusinde kroner i gæld på den ene eller anden måde, fx til SKAT og til banker, fordi jeg ikke har haft eller været god nok til at gøre det første gang. Nu er jeg ved at have afviklet min gæld, men det har så også bare lige taget på den gode side af otte år.

Udfordringen kan også handle om at lære sig at overholde et budget, spare op, prioritere i, hvad man har råd til, og slippe noget af det kaotiske forhold til økonomi, som har været en del af overlevelsen i lang tid.

■ Altså, jeg er jo først lige i gang med at lære at opspare nu. Der kan jo være mange grunde til, at man ikke lige kan vedligeholde en opsparing.

Efterhånden, som man lærer, bliver man også bygget op. Man får en tro på sig selv. Man får øje på løsninger. Får overblik – og genvinder kontrollen over tilværelsen.

■ Der er en vis tryghed i det. Bare i forhold til at sige at man ved, hvor man skal hen, og man ved, at sådan "jeg kan låne til indskud her", og "jeg kan betale 150 om måneden tilbage, så er det fint". Men altså, at det godt kan lade sig gøre, og sådan "møbler kan jeg få her" og et budget sådan "okay jeg kan få mad til det her".

På den måde hænger økonomien både sammen med oplevelsen af stabilitet og med muligheden for at begynde at (gen)opbygge livet.

Unge: Vi har brug for...

- Billige boliger, vi har råd til, uanset vores situation.
- At få hjælp til at løse de økonomiske klemmer, vi hænger i. Vi har brug for, at nogen tager os alvorligt og søger løsninger sammen med os.
- At nogen hjælper os med at få adgang til den økonomiske støtte, vi har ret til. At vi bliver oplyst om det og måske også hjulpet med at søge.
- Hjælp til at finde ud af, hvem der kan hjælpe. Der kan være mange muligheder, både i det kommunale system og i den frivillige verden. Men det hjælper ikke, hvis man ikke ved det. Vi har brug for, at information er tilgængelig der, hvor vi kommer alligevel. På væresteder, på uddannelsessteder osv. Vi har brug for, at de professionelle, vi møder, kender mulighederne og bygger broen, hvis de ikke selv kan hjælpe.
- At få hjælp til at lære at håndtere vores økonomi fra nogen, vi har tillid til. Som har tiden til at hjælpe og er stabile over tid. Hjælp os til at opbygge redskaber og rutiner, som gør vores økonomi gradvist mere stabil.
- At opmærksomheden på vores økonomiske situation fortsætter i lang tid efter, vi har fået lejlighed – også selvom vi ser stabile ud. Der skal ikke så meget til at vælte læsset. Hvis vi mister støtten, lige når det begynder at gå godt, og skal starte forfra i systemet, når vi vælter, så bliver vores situation efterhånden værre frem for bedre.

At få en lejlighed er ikke afslutningen på en proces. Det er nærmere begyndelsen.

På at kunne opbygge et liv og en hverdag, man kan trives i, når det vigtigste spørgsmål ikke længere er 'hvor skal jeg sove i nat'. Men det er også begyndelsen på at kunne arbejde med nogle af de ting, man har med sig – som traumer, misbrug og psykiske problemer. Eller bare: Første skridt til at opbygge en ny identitet og genvinde tillid til sig selv og omgivelserne.

(Gen)opbygning: Hverdagshåndtering og selvudvikling

Når man har fået nøglerne til en bolig, man tror på, at man kan blive i, og har fået sig indrettet så man har lyst til at være der, kan der blive ro til at kigge på alt det, der også er på spil i ens liv.

■ Når ens bagland ligesom er stabilt, så kan man begynde at arbejde med sig selv, og det at man har været hjemløs. Hvis ikke du har et sted, du kan være, så er det svært at begynde at arbejde med sig selv, fordi der er så meget rod.

Faktisk kan det ofte begynde at vælte ud af rygsækken helt af sig selv. For når man ikke længere bruger alle kræfter på at overleve, men pludselig får mere tid i sit eget selskab, mærker man pludselig sig selv på nye måder. Det kan give lyst og kræfter til at arbejde med sig selv. Det kan også være skræmmende og overvældende.

■ Lige så snart man får styr på én ting, så får man pludselig tid til at arbejde med noget andet. Det er jo klart, man har mange ting. Så kan man mærke noget i sig selv.

Hvis andre ikke er opmærksomme på, hvor meget der kan komme på spil, når man flytter ind i en ny lejlighed, kan man godt komme til at føle sig alene om at deale med udfordringerne og gribe muligheden for udvikling.

■ Det er jo klart, at man har mange ting. Hvis man har været hjemløs, så kunne det være rart, at der var noget støtte til de andre problemstillinger, man har, om det så er et psykisk problem eller et misbrug. Det synes jeg også er vigtigt. At man får muligheden for behandling.

Lige når skeletterne begynder at rasle, eller hverdagen kræver noget nyt af én, så kan det være svært at gribe muligheden selv. Og der kan man have brug for, at nogen ser det og skubber lidt på.

■ Men også at der er en sagsbehandler, der sådan siger "Hey skal vi ikke lige tage hul på det her?".

■ Hvis der er meget uro, så er det lettere at tage den vej, man kender, og springe nogle ting over og ikke gøre det, man ikke kender, og så kommer man som regel ikke meget længere.

På den måde kan det at få en lejlighed være en skillevej, hvor man enten kan begynde at arbejde med sig selv eller mislykkes og ryge ud igen. Det kan være en stor mundfuld, og den er nemmere at tage fat på, hvis man ikke er alene om det.

Hjælp til gode rutiner – og at bygge dem op

Når man er på vej ud af hjemløshed, så kommer man fra rutiner, der har fokus på overlevelse, og hvor kaos og kortsigtede løsninger er blevet et vilkår, man navigerer i. De strategier for håndtering af hverdagen fungerer ikke, når man får en lejlighed. Tværtimod. Derfor har man brug for at opbygge en hverdag, som giver mening for én, og kan bruges til at komme godt videre.

- Det er meget vigtigt, når man flytter et sted hen. At man får den rutine, man gerne vil have i forhold til sin plan og sin stabilitet og det perspektiv, som man så får. Altså, at du får en rutine, som så udvikler sig til noget positivt.

Men det kan godt være nemmere sagt end gjort. For oplevelsen af kontroltab og ustabilitet føles stadig snublende tæt på. Reelt, fordi der skal så lidt til at vælte læsset, og følelsesmæssigt, fordi den indre hjemløshed måske stadig fylder meget i én.

- Jeg skal have en plan A, B og C... hele alfabetet, så jeg føler mig sikker og tryk – ellers kan man ikke lave en langsigtet plan. Nogle gange er det ikke inden for ens kontrol, hvad der sker.

- Da jeg endelig fik nøglerne til mit eget hjem, åbnede døren og lukkede den igen, der satte jeg mig ned og græd på gulvet. Det var en fantastisk følelse. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal beskrive den. Men det var ligesom om, der var et stort pres på skuldrene, der lettet. Men der er er alligevel nogle gange, hvor jeg bare har lyst til at tage soveposen og bare gå ud igen og gøre mig selv hjemløs.

Man har brug for at bygge en anden måde at være i sin hverdag på. Måske har man brug for at opbygge rutiner, hvor man skaber rytme og får gjort ting, der føles gode for én selv – rutiner bliver kun gode, hvis de ikke føles som noget, man skal, fordi andre siger det, men er nogle, man selv har valgt.

- Jeg tror, jeg bruger min træning sindssygt meget. Det er en lille rutine, men for at man får en rutine, skal du ligesom lave en. Hvis du laver noget, der giver mening for dig, og noget du kan lide at lave, så er det lettere at holde fast i. Det kan også være rengøring. Det er jo bare de der små rutiner, det behøver ikke være noget stort, men bare noget man synes er sjovt eller hyggeligt, så man finder en hobby eller en interesse.

Hvis man har et arbejde eller studerer, kan man få nogle rutiner foræret, men selv uden det kan man have brug for at bygge en hverdag op, hvor man kommer op og i gang og ud i verden og hjem igen.

- Selv hvis man ikke har et arbejde, så skal man stadig have rutiner. Det kan godt være svært, for hvad står man op til? Man står op til sig selv. At se det positive i en hverdag, der føles som weekend.

- Altså, jeg skal have en eller anden rutine eller form for stabilitet, så jeg kan ligge en time eller to i sengen, men bare ikke hele dagen, og så skal jeg tage opvasken. Altså at gøre noget for sig selv, så kommer man til at elske sig selv mere og tænke: Jeg gør det her for mig selv, ikke for andre. Altså sådan en måde at forkæle sig selv på. Det her med de små ting, når man ikke har haft det her før. Det er de små ting, der bliver så dejlige.

Glæden ved rutiner – og viden om hvilke rutiner, der er gode for én, er noget, der skal opbygges over tid. Det kan kræve, at man eksperimenterer, men også at man får erfaringer med, hvad der føles godt. Det kan ikke adskilles fra det at arbejde med sig selv, fordi ens trivsel og ens overskud til at bygge gode rutiner hænger sammen.

- Altså, første gang jeg boede på et herberg, lignede mit værelse lort, fordi jeg havde det psykisk dårligt. Så det der med at, hvis du kommer hjem til noget, der er rent, så vil du hellere være der, end hvis du hver gang kommer hjem til noget, der ligner lort. Men det er jo også egenomsorg at gøre det, og det giver bare rigtig meget.

- Der er noget med at tage ejerskab over sine rutiner og kunne se værdien i at få nok søvn og komme op og ud af lejligheden. Jeg kan hvert fald nogle gange komme til at hænge lidt fast i mit hjem. Stabiliteten kan også handle om at have en oplevelse af at have et hjem at komme hjem til.

Gode rutiner er noget, der kræver tid og vane og erfaringer med hvorfor, det giver mening at holde fast i dem.

■ Men der tror jeg også, at man skal være i en god periode eller have et eller andet godt, der bibeholder det gode, for at man fx holder sin lejlighed ren eller får betalt sin husleje.

Det handler om at opbygge tiltro

For mange unge, der bevæger sig fra hjemløshed til egen bolig, starter genopbygningen i den nye situation på et slags lavpunkt, hvor tiltroen til én selv kan ligge på et lille sted. Man har måske tiltro til sine evner som overlever i en kaotisk hverdag. Men i forhold til at begynde at tage skridt væk fra hjemløsheden, så kan der være et langt stykke at gå, selvom man på papiret har en bolig. Derfor kan det være en svær vej at gå alene. Meget af ens netværk lever muligvis selv i kaos. Andre kan have givet op og deler ens opfattelse af, at man ikke kan finde ud af det. Derfor har man brug for langsomt at opbygge tiltro til sig selv. Man fejler måske undervejs. Eller bliver i tvivl. Eller mister retningssansen.

■ Det er rart, at når man er blevet introduceret til en vej, at der også er den her opbakning, vedligeholdelse, rutine og tjekke op på rutinen og give den her positive støtte. Når nogen har vist dig en måde at gøre noget på og rost dig for det, så lærer du det, og så får du mere tiltro til dig selv. Jo mere tiltro, man har til sig selv, jo mere ender man med at tro på sig selv. Det kan ændre meget, at bare når en person introducerer dig til de her ting. Altså lige pludselig tænker man, "jeg kan faktisk godt selv", og så ender det med at vokse og vokse. Ligesom når et barn skal lære at cykle, så er man lige ved siden af i starten.

Genopbygning er et langsomt arbejde, og det er noget, man bedst gør sammen. Bliver man som ung på vej ud af hjemløshed efterladt alene med opgaven, er der stor fare for, at man ikke lykkes. Ikke fordi man ikke kan finde ud af det, men fordi man så ikke får den opbakning, der er brug for på vejen.

Unge: Vi har brug for...

- Hjælp til det, "der larmer", når vi sænker paraderne. Vi kan have meget i rygsækken, og når vi får en lejlighed, bliver der så meget ro på den front, at der bliver plads til at arbejde med alt det andet. Men det kræver, at nogen ser det, og vi får adgang til hjælp, støtte og behandling.
- Hjælp til at bygge (små) rutiner, som giver mening for os. Gennem rutiner genopbygger vi en hverdag, der fungerer. Vi har brug for sparring og ideer, men også til at finde ud af hvad der giver os glæde og stabilitet.
- At nogen prikker til os og hjælper til at udnytte den udviklingsmulighed, det er at få ro på boligfronten. At de hepper, følger op og går ved siden af os, mens vi genopbygger hverdagen og troen på os selv.

Opsamling

De unge, hvis viden denne publikation bygger på, har udpeget 4 temaer, som de finder afgørende for, om man bliver hængende i sin bolig og trives, eller om man ryger tilbage i hjemløshed.

De peger på forhold, der knytter sig til boligen, men også til det, der ligger rundt om: Fattigdommen og den økonomiske usikkerhed, som kan true stabiliteten. Opbygningen af en stabil hverdag. Modet til at se frem og arbejde med de personlige udfordringer, man har brug for at gøre noget ved for at komme videre i livet. Netværket og fællesskaberne, som betyder alt for at trives og begynde at høre til i livet på nye måder. Ikke mindst peger de på behovet for ikke at gå vejen alene, men at have mennesker omkring sig, som tager medansvar, følges med én, støtter, når det vakler, og hjælper én til efterhånden at kunne selv.

De unges viden og vidnesbyrd kalder på grundige overvejelser om, hvem det er, der skal være i de unges liv, mens de finder fodfæste i boligen; hvordan, de skal være der, og hvor længe.

Er vores nuværende støttesystemer indrettet til at kunne løfte den opgave, de unge efterlyser, eller er der brug for at justere eller supplere? Kan der fx findes løsninger, så der er nogen til at følges med de unge på den lange bane – også selvom det i perioder går godt, og de måske har ingen eller minimal brug for støtte? Kan der findes løsninger på den udfordring, at de boliger, de unge har adgang til, er for dyre eller afhængige af deres øvrige livssituation?

De unges egne stemmer er vigtige. Det er dem, vi har givet pladsen til i denne publikation. Læs den sammen med *Fra hjemløshed til egen bolig – med støtte. Perspektiver på, hvordan kommunen og civilsamfundet i fællesskab og sammen med den unge kan styrke unges overgang til og fastholdelse af egen bolig*, som formidler viden om, hvordan kommunen og civilsamfundet i fællesskab og sammen med den unge kan styrke unges overgang til og fastholdelse af egen bolig. Så har du sagen fra begge sider.

Tak

Realdania og Socialt
Udviklingscenter SUS
vil gerne sige et stort
tak til alle, der har bidraget
til denne publikation:

- De unge, der har ladet sig interviewe
- Medarbejdere og fagprofessionelle i København, Odense og andre kommuner
- Medarbejdere i Hjem Til Alle Alliancen

